

Novi Matajur

Leto III - Štev. 8 (56)

UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Piazzetta Terme Romane 9
Tel. (0432) 71386
Poštni predal Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 15.-30. aprila 1976

Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450

Izdaja ZTT

Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni

Posamezna številka 150 lir
NAROČNINA: Letna 3000 lir
Za inozemstvo: 3500 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan

Quindicinale

Za SFRJ Žiro račun

50101-603-45361

«ADIT» DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poština plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 12%
trgovski 100, legalni 200
finančno-upravni 150,
osmrtnice in zahvale 100,
mali oglasi 50 beseda

KADAR OBSTOJA DOBRA VOLJA

V zadnji številki Novega Matajura smo objavili kratko vest, da je videmski šolski proveditor podpisal dovoljenje, da se bo tečaj slovenskega jezika v Ukvah nadaljeval v šolskih prostorih.

Tako se je tečaj, ki se ni ustavil zaradi prepovedi, saj so ga vodili v domači cerkvi s povečanim številom učencev, spet vrnil v osnovno šolo v ponedeljek, 5. aprila.

To je velika zmaga demokratičnega, slovenskega in italijanskega javnega mnenja, ki je dogodek o prepovedi tečaja v šoli solglasno in ostro obsodila ter zahtevala, da se prizna ukovskim otrokom tisto pravico, ki jo imajo vsi otroci sveta, to je, da se učijo v materinem jeziku.

V našem listu smo tudi že pisali, da so bili akterji prepovedi tečaja tokrat popolnoma osamljeni in so bili tudi prisiljeni napraviti korak nazaj. Odveč je pripomniti, da nam je bila v tem našem pravičnem in

principielnem boju zelo koristna vsestranska in odločna podpora italijanskih demokratičnih sil.

En propositi akt, en podpis in kratko opravičilo, pa se je tečaj slovenščine spet vrnil v šolo, to se pravi v svoje naravne prostore, kjer bi morali biti naši otroci deležni vsakodnevnega učenja v materinem jeziku. To je dokaz, kako se lahko premostijo vse ovire in težave, če obstoja dobra politična volja.

Dobro politično voljo je dokazala tudi čedadaska občinska uprava, ki je dala na razpolago sejno dvorano kulturnemu društvu «Ivan Trinko» za tečaj slovenskega jezika in kulture. Že v prvih dveh dneh, ko so bili plakati po zidovih in naznanjali tečaj, se je vpisalo 35 interesentov iz raznih naših dolin.

Prepričani smo tudi, da bi tečaj uspeli po vseh naših občinah, če bi imeli na razpolago primerne dvorane, če bi obstojala dobra politična volja šolskih in drugih oblasti.

QUANDO ESISTE LA BUONA VOLONTA'

Nell'ultimo numero del «Novi Matajur» avevamo pubblicato una breve notizia, portando a conoscenza dei nostri lettori che il Provveditore agli Studi di Udine aveva firmato l'autorizzazione per il proseguimento del corso di lingua slovena nella scuola elementare di Ugovizza.

Così il corso — mai cessato per la nota interdizione, perchè è proseguito con l'aumento del numero degli interessati nella chiesa locale — ha potuto riprendere il suo libero svolgimento nella scuola elementare lunedì 5 aprile.

Ciò rappresenta una vittoria dell'opinione pubblica slovena e italiana che aveva energicamente condannato, e all'unanimità, il provvedimento antidemocratico con cui si proibiva lo svolgimento del corso nell'aula scolastica ed aveva chiesto per gli scolari di Ugovizza il riconoscimento del diritto — riconosciuto a tutti gli scolari di questo mondo — di studiare nella lingua materna.

Abbiamo già scritto nel nostro giornale che gli autori del provvedimento antidemocratico si sono trovati questa volta del tutto isolati e perciò costretti a fare un passo indietro.

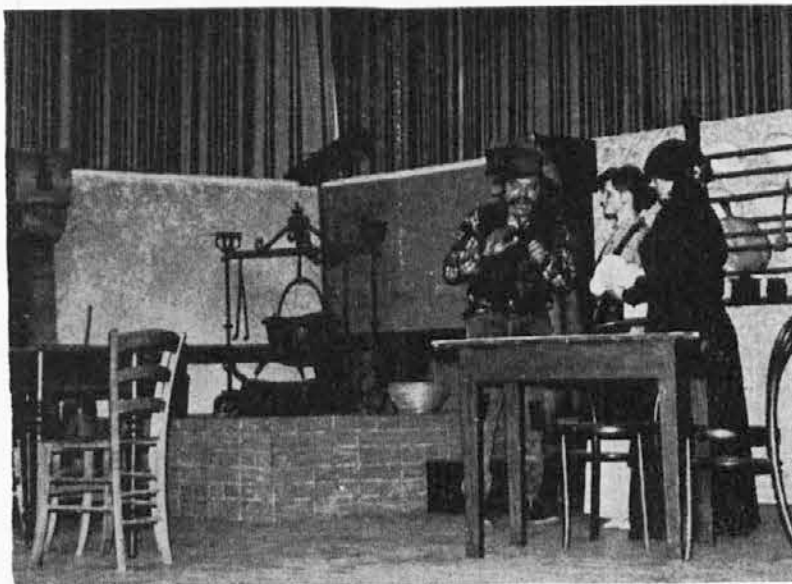
E' superfluo sottolineare il fatto che nella nostra giusta

lotta, lotta di principio, ci è stato di grande aiuto l'appoggio generale delle forze democratiche italiane.

Un semplice atto, una firma e una breve giustificazione e il corso della lingua slovena è ritornato nella scuola, nel suo luogo naturale dove i nostri bambini dovrebbero essere partecipi dell'insegnamento quotidiano nella propria madre lingua. Ciò dimostra con quale facilità possono essere superati gli ostacoli e le difficoltà, quando esiste la buona volontà politica.

Buona volontà politica è stata dimostrata anche dalla Amministrazione Comunale di Cividale che ha concesso la Sala delle riunioni al Circolo di cultura «Ivan Trinko» per il corso di lingua e cultura slovena.

Già nei primi due giorni, dopo che furono messi fuori i manifesti per il corso, si iscrissero 35 interessati da diverse valli. Siamo convinti che il numero dei corsisti aumenterà ancora. Così siamo pure convinti che simili corsi avrebbero successo in tutti i nostri comuni, se avessimo a disposizione sale o aule scolastiche, se esisterebbe la buona volontà politica delle autorità preposte, in particolare quelle scolastiche.

«Beneška ojcet» v Katoliškem Domu v Gorici

ZIVLJENJE BENEŠKE DRAMSKE SKUPINE

DVA USPEŠNA NASTOPA NA GORIŠKEM

Beneška dramska skupina, ki je bila ustanovljena ob koncu lanskega leta in je prvič nastopila na «Dan emigranta» letošnjega 6. januarja v teatru «Ristori» v Čedadu, s Predanovo igro «Beneška ojcet», je bila ustanovljena z željo, da bi posredovala beneškimi Slovincem pristno, domačo gledališko kulturo.

Ob ustanovitvi dramske skupine in Beneškega gledališča pa smo se zavedali, da ne bomo mogli živeti samo na domačih tleh, pač pa bo potrebno gostovati povsod, kjer živijo Slovinci, povsod, kamor nas bodo vabili.

V resnici povedano, so pri nas z nastopi težave zaradi pomanjkanja primernih dvoran. Ta problem bo treba v bližnji bodočnosti rešiti da bo lahko naša dramska skupina služila namenu, zaradi katerega je nastala.

Na skrivaj smo vsi gojili želje, da bi nas kam povabili izven Beneške Slovenije.

To pa predvsem zaradi tega, da bi ne odlagali več z nastopom, ker bi lahko pozabili, kar smo se bili naučili in to bi bila velika škoda, saj smo vsi precej osebno žrtvovali, da je prišlo do prvega nastopa.

Druga naša želja je bila, da bi ugotovili, če nas bo publika tako sprejela kakor v domačem kraju, zaradi posebnosti igre in dialekta, da bi ugotovili, če smo dovolj uigrana skupina, sposobna za nastop tudi med bolj zahtevno publiko, kot je naša domača.

Rešitev je prišla iz Gorice. Povabili so nas v Katoliški dom in tako smo tam nastopili v nedeljo, 28. marca popoldne.

Dvorana je bila polna in publika je pazljivo sledila izvajanju igre ter nas nagradila ob koncu vsakega dejanja s prisrčnimi in dolgimi aplavzi.

Poleg drugega so odnesli igralci iz Katoliškega doma tudi košaro lepih rož kot poklon za nepozabni nastop. Dobili smo prvo «inekcijsko», da smo se opogumili že za drugi nastop, v Doberdobo, za katerega smo se kar takoj dogovorili.

Tako smo nastopili z našo igro «Beneška ojcet» že naslednjo nedeljo, 4. aprila v Katoliškem domu v Doberdobo.

Novo doživetje, nova «inekcijska!».

Tudi v Doberdobo smo doživeli uspeh. Tu so morda domačini še bolj doživljali izvajanje igre, kakor da bi jim vzbujala spomine na njih stare navade.

Zdelo se nam je, da smo v kakšnem večjem centru Beneške Slovenije. Sprejem Doberdobcev je bil prisrčen in ljubezniv.

Tako je naša dramska skupina doživela svoj krst izven Benečije. Ponosni smo, da prispevamo svoj delež pri ustvarjanju naše domače kulture in to ne samo za domačo «potrošnjo», pač pa tudi za «izvoz», čeprav le med slovenske brate.

Potom teh nastopov bodo še bolj spoznali našo problematiko in boj za naš narodnostni obstoj.

Sedaj imamo še več vabil za nastope doma in izven Benečije. Poskušali bomo vse zadovoljiti, saj nam ne manjka dobra volja.

Janez Jurman

Ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja

«Šola me je ranila tam, kjer je otrok najbolj občutljiv: ranila mi je ponos»

Letos praznuje ves slovenski narod, od Čedadu do Porabja, prvo stoletnico rojstva največjega slovenskega pisatelja in največjega slovenskega in evropskega pisatelja nasploh: Ivana Cankarja.

Pričujoči avtobiografski spis, ki je nastal pred mnogimi desetletji, je bil že objavljen v našem zamejskem dnevniku in ga posredujemo našim bralcem v skrajšani obliki.

Ivan Cankar govori tu o občutkih, ki jih je imel, ko so ga poslali v ljubljansko realko z nemškimi učnim jezikom iz domače vrhniške šole, kjer so poučevali v domači slovenski govorici. Takole opisuje Ivan Cankar tiste dni: «Tako mi je bila šola odtujena, bila mi je daljna in neprijazna že prvi dan. In ostala mi je tuja vse do konca. V šoli bi moral biti otrok doma, med prijatelji in brati; jaz sem bil v tujem kraju med tujci; beseda se je zatikala, pogled se je umikal. Takrat sem občutil naravnost in globoko, da veže govorica človeka s človekom trdnjeje in zvestejše od vseh drugih vezi na svetu.

Najhujše pa je bilo, da me je šola že od začetka ranila tam, kjer je otrok najbolj občutljiv: ranila mi je ponos. Obšel me je srd in sram, kadar sem slišal, kako je glajše od mene odgovoril sošolec, o katerem sem dobro vedel, da ni bistrejši. V domači šoli sem

imel veliko veselja do prirode, do zgodovine in do zemljepisa. To veselje je mahoma ugasnilo. Priroda, ki je govorila z menoj samò še po nemško, je umrla; zgodovina se je izlila nekam v megle...».

Te besede, ki jih je zapisal Ivan Cankar pred šestdesetimi leti in čez, so v srcih vseh odraslih Benečanov, če pomislijo na šolo, ki so jo morali obiskovati v tujem, to se pravi, v italijanskem jeziku. Tudi mlajši rod, če se izprašuje o svoji pravi identiteti, se istoveti s temi Cankarjevimi besedami. Naši ljudje bi morali biti prosti, da govorijo in da izražajo to, kar mislijo, brez strahu, da so drugačni, kar jim je vrnila v glavo tuja šola, odtujevalna za posameznika in za skupnost, ki ji pripada. Italijanski otrok se lahko popolnoma živji v okolju in kulturi svojega naroda, naš beneški otrok pa izgubi vsako vezo s svojim slovenskim okoljem in kulturo že v vrtcu ali v osnovni šoli. Od tod toliko kompleksov in podzavestno hotenje po lastnem potujčevanju, kar lepo izvajajo matere, ki nočejo naučiti slovenščine svojih otrok.

Medtem ko je to, kar je Cankar napisal, že davna preteklost za slovenski narod, je to žalostna in konkretna vsakdanost tistega dela slovenskega naroda, ki živi v videmski pokrajini.

Centenario della nascita di Ivan Cankar

«La scuola mi ha ferito là dove il bambino è più sensibile: mi ha ferito nell'orgoglio»

Ricorre quest'anno il primo centenario della nascita del più grande scrittore sloveno e di un grande scrittore slavo ed europeo, Ivan Cankar. Pensiamo di contribuire nel modo migliore a questa celebrazione, pubblicando in anteprima in lingua italiana alcuni passi di un suo scritto autobiografico, conservato nella Biblioteca centrale cecoslovacca di Praga.

Scriveva Ivan Cankar a proposito del liceo da lui frequentato in lingua tedesca a Lubiana e del trauma determinato in lui dal passaggio dalla scuola di Vrhnika, dove aveva studiato in sloveno, al liceo in cui l'insegnamento veniva impartito in lingua tedesca: «Così mi disamorai della scuola, mi fu estranea e sgradita già dal primo giorno. E mi rimase straniera fino alla fine. A

scuola il bambino dovrebbe sentirsi come a casa, tra amici e fratelli; io ero in un luogo straniero, tra stranieri.

Ivan Cankar

La parola s'inceppava, lo sguardo si abbassava. Allora sentii naturalmente e profondamente quanto la parola unisca un uomo ad un altro uomo, molto più saldamente e fedelmente di tutti gli altri legami al mondo.

Continuazione a pag. 2

OBIT BAPTISTA NAJSTAREJŠI PARTIZAN BENEČIJE

3. aprila je praznoval 75. rojstni dan

U soboto, 3. aprila je praznoval svoj rojstni dan Obit Baptista iz Gorenje Mjerse.

Njega življenje je bluo Kalvarja.

«Use, kar sem živeu po ljetu 1944-45, mi je bluo šenkano, ker sem biu kot partizan dvakrat ujet in obsojen na smart. Ustreljen bi muoru biti in Gorici tisti dan, ko so paršli u mjesto Angleži. Rešili so me karabinjeri, ki so se u zadnjem momentu obarnili z nami!» pravi Obit,

ko se spominja na tiste žalostne dni in se mu zasolizjo oči.

Kadar pripoveduje stvari, ki jih je doživeu u partizanih, ima zmjeraj okuole sebe mladince, ki ga radi poslušajo.

On pa pravi, da je buj lahko pripovedovat nekatere reči, kot pa jih doživljat. Nu, usedno je učaku 75 ljet in mu želimo, da bi živeu med nami, zdreu in veseu, še pu-no in puno ljet.

Obit Baptista z ženo Sandrino

Skupina velikih in malih Blumarjev na velik Pust v Črnem Vrhu.

Mlada noviča u cerkvi na Ljesah. Fiorenzo Zufferli in Gemma Crisetig

NOVICE OD TU IN TAM

KANALSKA DOLINA

Trbiški proračun 1976
predvideva
dosti javnih del

Po večkratnem zasedanju komunskega konsila so končno odobrili proračun (bilancio di previsionone) za letošnje leto, ki znaša 546 milijonov in 200 tisoč lir. Do tega denarja, ki ga bodo največ vložili v javna dela, bodo prišli takole: 123 milijonov 308 tisoč lir z deželnimi kontributi, 54 milijonov 753 tisoč lir z deželnimi zakoni, 345 milijonov lir s posojilom, 4 milijone 166 tisoč lir z deželnimi zakoni, 345 milijonov lir s posojilom, 4 milijone 166 tisoč lir iz komunske blagajne in 18 milijonov 500 tisoč lir iz raznih dohodkov.

Najprvo bodo izvedli najnujnejša javna dela, ki so bila programirana že lani, manj nujna pa bodo prišla na vrsto prihodnje leto, kot na primer ojačenje električne razsvetljave v Rovtah in Plecutu. Največ bodo potrošili za sledeča dela: gradnja garaže za komunske avtobuse (80 milijonov), nabava mehanične lopate (10 milijonov), ureditev osnovne šole (66 milijonov), popravilo in ureditev naprav centralne kurjave v trbiški nižji srednji šoli (45 milijonov), urbanistični stroški Peep (70 milijonov), javna razsvetljava v Beli peči (30 milijonov), vodovod v Rajblju (70 milijonov). Poleg tega predvidevajo še naslednje stroške: za ureditev zdravniškega ambulatorija 78 milijonov, za napeljavo meta-na v Belo peč 60 milijonov, za ureditev trga (mercato) 18 milijonov in pol, ureditev cest v Dolenjem Trbižu itd. pa, če ostane še kaj denarja.

Uspešno čiščenje bregov Vrtinžilogarskega potoka

Pred nedavnim smo videli po televiziji na tisoče šolarjev, ki so čistili bregove reke Piave in enako akcijo so sedaj organizirali v Žabni-

cah, kajti tudi Vrtinžilogarski potok, včasih imenovan tudi Trebiža ali Tarviža, italijansko pa Rio Bartolo, je silno onesnažen. Izletniki in drugi odlagajo namreč razne smeti kar ob bregu in če potok naraste, vse to odplavi daleč naokoli, kar ni higijensko in tudi grdo je videti vso to umazanijo.

Isto delo bodo napravili tudi v Trbižu, kjer se tudi kopičijo smeti, ker je tu trg in torej še več nesnage.

Do te akcije je prišlo na pobudo športnih ribičev Kanalske doline s sodelovanjem komuna in turističnega društva pod geslom: Operazione volto pulito.

TIPANA

Smrtna kosa

Dne 26. marca je umrla v videmskem špitalu 71-letna Vigia Tomasino vd. Blasutto iz Viskorše. O njej so dosti pisali nekateri časopisi, ker je Vigia prinesla s seboj v špitalu vse svoje premoženje, zašito v krilo in ga ni hotela odložiti, da bi jo pregledal zdravnik.

Res je, da se je vedno bala, da jo kdo okrade, ker je živela sama, a kaj naj porečemo k temu? Bila je previdna in nič drugega. Njene prihranke bo sedaj zagotovo dobil njen sin, ki živi v Belgiji, le škoda, da si ni kaj več privoščila v teh zadnjih letih, ko je najbolj potrebovala priboljška, ne samo iz njivic, ampak tudi kaj iz «botege».

Meseca marca je umrl v Brezjah 58-letni Valentino Tomasino-Pieren. Našli so ga mrtvega na postelji. Zdravnik je ugotovil, da ga je zadela v spanju srčna paraliza.

Po kratki bolezni je umrla tudi 83-letna Lucia Levan vd. Slobe, mati «kolokatorja» v Tipani. Zapušča v ve-

liki žalosti dva sina in tri hčere z družinami.

Vsem svojcem naših nepozabnih rajnk izrekamo globoko sožalje.

TERSKA DOLINA

Krvodajalci organizirali
poučno konferenco v Teru

Pred kratkim je sekcija krvodajalcev Terske doline organizirala v prostorih osnovne šole v Teru (Pradielis) zelo poučno konferenco, katere se je udeležilo dosti domačinov. Konferenco je vodil dr. Scudeller, ki je pristojnim nazorno obrazložil potek prevzema krvi do transfuzije (naslov teme je bil «il destino del sangue»), za kar so poslušalci pokazali izredno veliko zanimanje in ustvarili živahno debato. Odgovori zdravnika so bili jasni in poučni in zato je upanje, da se bo v družino krvodajalcev vključilo še več novih članov.

Ob zaključku se je predsednik sekcije Rinaldo Cher zahvalil predavatelju in zaželel, da bi se takšne konference še ponovile tudi po drugih vaseh Terske doline in tako poučile čim več ljudi o važnosti te človekoljubne organizacije.

KJE SE PRODAJA "NOVI MATAJUR"

Mislimo, da napravimo dobro uslugo bralcem, da jih obvestimo kje se prodaja «Novi Matajur».

V VIDEMSKI PROVINCI:

- Edicola CRUCIL - CLODIG
- » GARIUP ANNAMARIA «Bar Centrale» - SCRUTTO
 - » FULLA FELICIANO, Via Roma - SAN PIETRO AL NATISONE
 - » PUSSINI DANTE - PULFERO
 - » BRONT, via Mazzini - CIVIDALE
 - » GORI MARIA, Via Vittorio Veneto - UDINE

V GORICI:

Società Coop. A.R.L. SREČANJE/INCONTRO, Via S. Giovanni 10

V TRSTU:

- TRŽAŠKA KNJIGARNA, ul. Sv. Frančiška, 20
- Edicola SPECAR, Via del Coroneo
- » ZANOR, Via Roma
 - » PAROVEL, P.zza della Borsa
 - » DE ROSA, Via Roma

PIŠE PETAR MATAJURAC

LAGE IMAJO KRATKE NOGE?

Laž nam vlada, se smehlja,
kar je dobro in pošteno
res prav nič nam ne velja,
ima ona najdražjo ceno!

Se danes laž drži v modi,
kar lagajte, ne se bat,
po vsem svetu rada hodi,
sta gospodar lažniv in tat!

Se laž prodaja na vseh trgih
vsaki dan in ob četrtkih,
lepo cvete hinavcev plan,
denarce služijo vsak dan.

In če prodira v naše vasi,
kdor le more jih več kvasi,
če nesposoben si za laž
ti praviš, da nisi naš!

Se prodaja po oštarijah,
tam po mestih, periferijah,
tud med jagri, na lovišču,
v parlamentu in sodišču.

Je opojna pijača v oštarijah,
jo drago plačaš po sodnijah,
dobra jedča ob vsaki uri,
je v modi na kvesturi.

Se prodaja na debelo,
ta nam vlada nad deželo,
če pa komu huda kaže,
se z lažjo lepo izmaže.

Je umetnost igre res postala,
da bi svetu botrovala?
Dolžen si sto, trdiš deset,
tako je umazala naš svet!

Kje je resnica, poštenih last,
kje je dobrota in naša čast?
Je laž postala najboljša slast,
tako za hlapce kot za oblast!

Kdor za resnico bil je zavzet,
je revež propadel, laž vlada svet,
zdaj pa plačujmo vsi svoje dolge,
ker smo verjeli, da ima kratke noge!

